نضر الله عبداً سمع مقالتی فوعاها و حفظها و بلغها من لم یسمعها

خداوند شاد گردانَد آن کس را که سخنم را بشنود، بفهمد و حفظ کند و به کسی که آن را نشنیده، برساند.

نیم نگاه

در آرزوی تشکیل مرکزی برای ترجمه متون شیعه

■ **عنصر اصلی برگرداندن کار، ترجمه است. شما چگونه مترجمان خود را انتخاب می‌کنید؟**

در ابتدا عرض کنم در این‌باره به قدری متأثر هستم که حد ندارد. شاید بیش از ۳۰ سال است که به هر مقام، نهاد، انجمن، بیت و سازمان فرهنگی و به هر کس می‌رسم خواهش می‌کنم مدرسه و دانشکده‌ای برای تربیت مترجم متخصص در ترجمه متون شیعه به زبان‌های لاتین تشکیل دهند. این مسئله امری ضروری برای دنیا و اسلام است. در کل حوزه‌های علمیه ۲۰ مترجم متخصص بدست نمی‌آید. کسانی هم که دست به این کار می‌زنند، معدودی از طلاب خارجی هستند. البته آن‌ها هم مترجم حرفه‌ای نیستند. علاوه بر اینکه ترجمه نیز نه یک حرفه، بلکه یک سلیقه، هنر و امر خدادادی است. ترجمه از تألیف بسیار مهم‌تر است و کار هر کسی نیست. به‌خصوص اینکه ما در حال حاضر در یک اصطکاک بزرگی میان مترجمان حوزوی و دانشگاهی هستیم. مترجمان حوزوی، علوم اسلامی را به‌خوبی می‌دانند اما با ادبیات اصیل انگلیسی آشنا نیستند و نمی‌توانند کتاب‌ها را به‌خوبی برگردانند. اما مترجمان دانشگاهی به زبان انگلیسی تسلط بسیار خوبی دارند اما دانسته‌های دینی اندکی دارند. مشاهده شده گاهی نتوانسته‌اند عبارت «نجم‌الثاقب» را تلفظ کنند تا بتوانند آن را به املای انگلیسی بنویسند. این اختلاف بزرگ‌ترین ضربه را به ما زده است.

من عنوان کردم ۴۰۰ کتاب به زبان انگلیسی ترجمه و منتشر کرده‌ام اما شاید از ترجمه ۱۰ عنوان آن‌ها هم راضی نباشم. گزارش‌هایی که می‌رسد و دوستانی که اخبار را می‌آورند، تا ۷۰ درصد محتوای کتاب‌ها را تأیید می‌کنند و بقیه‌اش نقصی است که دارد مرا می‌کشد. نمی‌دانم در این‌باره مسئولیت شرعی دارم یا نه؟ واقعاً متأثرم مبادا در پیشگاه الهی مسئول باشم چرا فلان روایت را با ترجمه اشتباه به دست مردم داده باشم که در ذهن مخاطب انحراف ایجاد کرده است. من نتوانستم مترجم مورد نظرم را پیدا کنم.

■ **در گذشته و امروز چه مؤسسه‌هایی به ترجمه متون شیعی به زبان‌های لاتین اهتمام داشته‌اند؟**

در گذشته مؤسسه بعثت مربوط به آقای اسلامی و مجمع جهانی خدمات اسلامی بسیار فعال بودند که البته کارهایشان کم شده است. استاد سیدهادی خسروشاهی مؤسسه‌ای برای این امر داشت که الان گویا این کار را انجام نمی‌دهند. مؤسسه محترم در راه حق کارهایی می‌کرد که امروز دیگر انجام نمی‌دهد. مؤسسه نبأ نیز فعالیت‌هایی می‌کرد که الان یا انجام نمی‌دهد یا خیلی کم انجام می‌دهد. مؤسسه امام حسین(ع) به مدیریت دکتر طباطبایی فعالیت‌هایی داشت که الان کم شده است. مؤسسه امام علی(ع) تحت نظارت حجت‌الاسلام شهرستانی وابسته به آیت‌الله سیستانی و مؤسسه مربوط به آیت‌الله سیدمجتبی موسوی لاری و بعضی دیگر. این‌ها مؤسسه‌های غیردولتی بودند. اما مؤسسه‌های دولتی که این فعالیت‌ها را انجام می‌دهند عبارت‌اند از جامعه المصطفی العالمیه، انتشارات الهدی، وزارت ارشاد، بخش‌های فرهنگی وزارت خارجه، مجمع جهانی اهل بیت(ع) و مجمع تقریب مذاهب اسلامی. در پاکستان و هند هم مؤسسه‌های زیادی هستند که این کار را انجام می‌دهند.

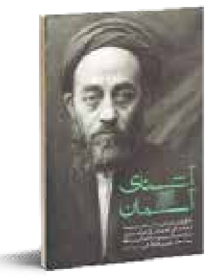

مقدمه

پیمان اسحاقی | چند قدم دورتر از خیابان پر ازدحام صفائیه قم، دفتر مهم‌ترین ناشر آثار شیعی به زبان‌های مختلف قرار دارد. در این دفتر ساده و بی‌هیاهو سال‌هاست حاج محمدتقی انصاریان، انتشارات انصاریان را اداره می‌کند. تنها چند ساعت پیش از گفت‌وگو با ما، چند نامه برای حاج محمدتقی انصاریان رسیده بود. هنگام گفت‌وگو درباره ترجمه متون شیعی و ارسال آن‌ها به سراسر جهان، همراه با هم این نامه‌ها را گشودیم؛ یک نامه از کراچی پاکستان و دو نامه از یکی از زندان‌های آمریکا. هر دو از انتشارات انصاریان درخواست کمک کتاب‌های مذهبی کرده بودند. گفت‌وگوی طولانی ما که به پایان رسید، حاج محمدتقی انصاریان نامه‌ها را با خود برداشت تا دستور فرستادن کتاب‌ها را بدهد.

این جملات بخشی از مقدمه‌ای است که برای گفت‌وگویی مفصل با محمدتقی انصاریان قلمی کردم. او برادر بزرگ‌تر مرحوم رضا انصاریان، خادم حضرت رضا(ع) بود؛ همو که آوای صلوات خاصه امام رضایش در میان مردم مشهور است.

محمدتقی انصاریان با نام کامل محمدتقی انصاریان خوانساری، نویسنده و مؤسس انتشارات انصاریان، در ۹ تیر ۱۳۲۵ خورشیدی به دنیا آمد. انصاریان در جوانی در دارالتبلیغ اسلامی که از فعالیت‌های آن، انتشار مجله و کتاب بود کار می‌کرد. پس از آن در سال ۱۳۵۶ خورشیدی با همکاری علی وافی انتشارات شفق را تأسیس کرد و آثاری را به چاپ رساند. او پس از انتشارات شفق، انتشارات انصاریان را ایجاد کرد و بیش از ۳۰ سال به زبان‌های مختلف به انتشار کتاب‌های مذهبی و تاریخی در حوزه تشیع پرداخت. این انتشارات به عنوان ناشر تخصصی آثار مرحوم آیت‌الله ابراهیم امینی، نایب‌رئیس وقت مجلس خبرگان و امام جمعه وقت قم نیز شناخته می‌شد.

انصاریان حدود ۳۰ کتاب تألیف کرده که موضوع بیشتر آن‌ها شرح حال عالمان شیعه است. دکتر رسول جعفریان، تاریخ‌پژوه، یکی از ویژگی آثار او را گردآوری اسناد جدید دانسته است. برخی از آثار او چنین‌اند: «فقیه مؤسس: مرجع عظیم و مؤسس کبیر عبدالکریم حائری یزدی»، «دیده‌بان مذهب: خاطرات و اسنادی منتشر نشده درباره سید محمدرضا گلپایگانی»، «احیاگر اربعین: خاطرات و اسناد منتشر نشده درباره فقیه ذوالشهادتین سید محمود حسینی شاهرودی».

۱۰ سال پیش با مرحوم انصاریان گفت‌وگو کردم اما فرصتی پیش نیامد این گفت‌وگو را منتشر کنم. روز چهارشنبه ۲۶ مردادماه خبر درگذشت این انسان سختکوش به گوشم رسید. به مناسبت درگذشت مرحوم انصاریان این گفت‌وگوی منتشر نشده را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهیم.

گفت‌وگوی منتشر نشده با مرحوم محمدتقی انصاریان بنیان‌گذار و مدیر انتشارات انصاریان قم

ترجمان پیام جهانی اهل بیت علیهم‌السلام

مرحوم انصاریان در کنار آیت‌الله ابراهیم امینی

■ **برای ما جالب است بدانیم چطور وارد عرصه ترجمه و انتشار متون شیعی به زبان‌های لاتین شدید؟**

حدود ۴۵ سال است به کارهای فرهنگی مشغول هستم. پس از دوره دبیرستان و کمی دانشگاه و مختصری هم درس‌های حوزوی و پس از خدمت در نظام سربازی زمان گذشته، به مرکزی که الان دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم است و آن زمان دارالتبلیغ اسلامی نام داشت وارد و از سال ۱۳۴۸ تا ۱۳۵۳ در آنجا مشغول به کار شدم.

قسمتی از دارالتبلیغ اسلامی مربوط به فعالیت‌های بین‌المللی بود و می‌شود گفت اساس کار من از آنجا آغاز شد. این امر را می‌توان در ارتباطاتی که با خارج از کشور -شامل افراد و یا مؤسسات- برقرار کردیم، دید. البته من زمینه مختصری در این مورد داشتم؛ زیرا حدود ۲۰ نفر از همکلاسی‌هایم در دبیرستان حکیم نظامی که الان به امام صادق(ع) تغییر نام داده، به خارج از کشور رفته بودند. نامه‌نگاری با دوستانی خارج از کشور، زمینه فعالیت‌های دیگری را برای من ایجاد کرد و چشم‌اندازهایی جدید را گشود. در این نامه‌نگاری‌ها به این نتیجه رسیدم که جهان نیاز بسیاری به باورهای اسلامی دارد. این وقایع مربوط به سال ۱۳۴۴ به بعد بوده و بحمدالله بعضی از این نامه‌ها موجود است.

نامه‌ها دائم به من می‌رسید و ذهن مرا مشغول می‌کرد. با وجود امکان استخدام در بانک و اداره‌های دولتی که در آن مقطع زمانی بسیار نیرو جذب می‌کردند، نمی‌خواستم وارد آن نهادها شوم. بنابراین به سبب اینکه کمی خیاطی بلد بودم، مشغول به خیاطی شدم. نام آن مغازه خیاطی صداقت بود و لباس مراجع بزرگ تقلید مثل آیت‌الله العظمی بروجردی را می‌دوخت و خود داستان مفصلی دارد. نامه‌های دوستان نیز برایم می‌رسید و من در جواب آن‌ها کتاب‌هایی به فارسی را می‌خریدم و برای آن‌ها می‌فرستادم. البته در آن زمان خبری از کتاب‌های مذهبی به زبان انگلیسی نبود. پس از آن وارد دارالتبلیغ اسلامی شدم. در آن مؤسسه، کتاب‌هایی به زبان‌های انگلیسی منتشر می‌شد. یکی دو نمونه هم مؤسسه در راه حق منتشر می‌کرد. مجمع جهانی خدمات اسلامی (Wofis) توسط آقایان نوری و دکتر سیدمحمدعلی شهرستانی نیز به‌تازگی شروع به کار کرده بودند. باید اشاره کنم خدمت مجمع جهانی خدمات اسلامی در آن زمان و آن موقعیت بسیار عالی بود. در آن مقطع زمانی جز مرحوم دکتر شهرستانی بزرگ و دوستانش کسی نبود آن خدمات را انجام دهد. بعدها آقازاده مرحوم علامه امینی نیز به ایشان پیوست و کار ایشان ترقی کرد. در ادامه، آقای شیخ محمدرضا جعفری نیز به آن‌ها پیوست. ایشان پیش از ورود به ایران، از طرف مرحوم آیت‌الله العظمی خویی و گویا مرحوم آیت‌الله العظمی حکیم به اندونزی رفته بود و در آنجا خدمت می‌کرد که به تهران آمد و در مجمع جهانی خدمات اسلامی به فعالیت مشغول شد.

در سال ۱۳۴۸ ترجمه انگلیسی کتاب «شیعه در اسلام» نوشته علامه طباطبایی به ترجمه دکتر سیدحسین نصر منتشر شد. احسان یارشاطر مقدمه‌ای بر این کتاب نوشته بود. با دوستانم در آمریکا مکاتبه کردم و آن‌ها گفتند کتاب ۲۵۰ تومان قیمت دارد. در آن زمان تقریباً همان مقدار حقوق ماهیانه‌ام بود. به هر صورت آن مبلغ را تهیه کردم و فرستادم و کتاب را خریدم. پس از مدتی که کتاب رسید، نزد مرحوم علامه طباطبایی رفتم. کتاب را نشان دادم و ایشان را از قیمت آن مطلع کردم و گفتم احسان یارشاطر که درباره اعتقادات مذهبی‌اش گمانه‌زنی‌هایی وجود داشت نیز بر کتاب مقدمه نوشته است. ایشان فرمودند: «من چکار کنم؟ برای آقای نصر هم نوشته‌ام و نمونه‌ای از کتاب را نیز دریافت نکرده‌ام». من که با عنوان ارادت و خادمی با ایشان بسیار مأنوس بودم، به ایشان عرض کردم اجازه دهید این کتاب را در ایران تجدید چاپ کنم. ایشان به صورت بسیار عالی فرمودند: «می‌شود در این‌باره کاری با من نداشته باشی و از من اجازه نخواهی؟» مفهوم گفتارشان برای من معلوم بود. البته دکتر احمد احمدی و فردی دیگر حدود دو ماه زحمت کشیدند و روی این کتاب کار کردند و مسائل خیلی کمی که از نظر ما مشکل داشت، برطرف شد. برای تجدید چاپ کتاب پول نداشتم. از این رو در سال ۱۳۴۸ از مرحوم حجت‌الاسلام سیدمهدی گلپایگانی، آقازاده مرحوم آیت‌الله العظمی سید محمدرضا گلپایگانی ۷۰ هزار تومان گرفتم و ۵ هزار جلد از این کتاب را چاپ و در دنیا توزیع کردم. چاپ این کتاب هم نقطه عطفی در کار من بود و هم اثر فوق‌العاده‌ای در بعد بین‌المللی داشت. علامه طباطبایی از این کار بسیار خوشحال بودند.

■ **کتاب را چگونه در خارج از کشور توزیع کردید؟**

به وسیله دوستانم که در کشورهای مختلف جهان بودند.

■ **انقلاب اسلامی چه تأثیری بر ادامه کارهای شما داشت؟**

پس از انقلاب بستر نوین و بسیار خوبی برای فعالیت در این زمینه ایجاد شد. کارها به این صورت ادامه یافت و الان که در حضور شما هستم حدود هزار عنوان کتاب منتشر کرده‌ام که حدود ۴۰۰ عنوان از آن به زبان انگلیسی است، ۱۵۰ عنوان عربی، ۱۵۰ مورد اردو، ۳۰ کتاب به فرانسه و برخی به زبان‌های دیگر است.

■ **رویه انتخاب کتاب برای ترجمه به چه صورت بوده است؟**

اصل انتخاب باید بر اساس نیازسنجی باشد. نیاز انسان‌ها، سرزمین‌ها و نیاز زمانی با هم متفاوت است. پیش از انقلاب نیاز، چیزی بود و الان چیزی دیگر است. برخی کتاب‌ها نیز تاریخ مصرفشان تمام شده است. ما برای کودکان، نوجوانان، جوانان، دانشمندان و کسانی که مشغول تهیه پایان‌نامه‌های تحصیلی خود هستند و برای عموم مردم آثار جداگانه‌ای نیاز داشته‌ایم.

حالت ایده‌آل این است یک مؤسسه برای همه این گروه‌ها آثار به زبان لاتین تولید کند. ما نتوانسته‌ایم این گونه عمل کنیم زیرا برای انجام این کار سرمایه‌ای داریم که این سرمایه می‌چرخد و باید برگشت داشته باشد تا بتوانیم کارمان را ادامه دهیم. بنابراین به مؤسسه‌ای احتیاج داریم که فقط فرهنگی باشد و بودجه ثابت داشته باشد و باید متولی این کار شود. اما ما برای ادامه کار محتاج فروش آثارمان هستیم.

■ **آیا تلاش کرده‌اید تجربیات خودتان را به نسل بعدی منتقل کنید؟**

به صورت نظام‌مند خیر؛ اما در حال آموزش به‌خصوص به فرزندان و کارمندانم هستم تا بتوانند این کار را حداقل در همین سطح ادامه دهند.

■ **کدام یک از کارها از نظر ترجمه همانی شد که انتظار داشتید؟**

هیچ کدام از آثار. البته در مجموع از کارها راضی هستم ولی اگر بخواهیم کار را تجزیه کنیم، اصلاً راضی نیستم. نه از ترجمه، نه از توزیع و نه از غیره، از هیچ کدام راضی نیستم. البته این امور نسبی است و من به سبب اینکه از کیفیت کار راضی نبوده‌ام، کار را تعطیل نکرده‌ام. اما باید خودانتقادی داشته باشیم تا پیشرفت کنیم. بنابراین باید به فکر بیفتیم و کار کنیم.

من یک سخنرانی از مرحوم علامه امینی در افتتاحیه دارالتبلیغ اسلامی دارم که مضمون حرفشان این است وضعیت شیعه در جهان به صورتی است که ما به جای هشت ساعت کار که دستور دین است، باید ۱۶ ساعت کار کنیم تا به وضعیت پیشینمان باز گردیم؛ به‌ویژه الان که تا این اندازه علیه ایران، اسلام و شیعه فعالیت انجام می‌شود. نیز می‌فرمودند آرزو دارم و اگر امکانات داشتم به این کار مبادرت می‌ورزیدم که طلاب عزیز در ایام غیر درسی به خارج از کشور بروند؛ زیرا بازدید از مردم و کشورهای مختلف اثرات بسزایی در امور تبلیغی طلاب و تصمیم‌گیری‌های آن‌ها دارد.

■ **چه آرزویی در عرصه ترجمه متون شیعی به زبان‌های لاتین دارید؟**

همیشه دعا می‌کنم خداوند این عنایت را که به ما کرده، به ۱۰۰ نفر دیگر داشته باشد تا این ۱۰۰ نفر همین کاری که من می‌کنم را انجام دهند. زیرا عرصه و کشش برای مسائل شیعی در جهان بی نهایت است و می‌شود کار انجام داد.

روایت

نامه‌هایی در استقبال از ترجمه مسائل شیعی

■ **انتشار کتاب به زبان انگلیسی را چگونه ادامه دادید؟**

در آن زمان کتابی به نام «اسلام: صراط مستقیم» به کوشش کنت مورگان که گویا آمریکایی بود، منتشر شده بود. وی از بزرگان پنج فرقه اسلامی مقاله گرفته و در یک جلد چاپ کرده بود. یکی از مقالات کتاب را نیز شیخ محمود شلتوت نوشته بود. مقاله مربوط به شیعه را استاد محمود شهابی نوشته و آقای آراسته که مدرس و مترجم بسیار خوبی به انگلیسی بود ترجمه کرده بود. استاد شهابی تحصیلکرده نجف و مرد ملایی در نظر گرفته می‌شد. مورگان پس از بررسی‌های بسیار به استاد شهابی رسیده و ابتدا از ایشان خواسته بود هشت صفحه درباره شیعه بنویسد. اما ایشان نگارش این مقاله را منوط به این کرده بود که ۴۰ صفحه در این باره بنویسد. من تلاش کردم با استاد شهابی ملاقات داشته باشم. آدرس منزل ایشان در تهران را گرفتم و با سختی‌هایی که سفر در آن زمان داشت و نبود حمایت مالی، به منزل ایشان رفتم. گفتند استاد برای ییلاق به شمشک تشریف برده‌اند. در شمشک ایشان را ملاقات کردم و گفتم قصد دارم مقاله ایشان در معرفی شیعه به زبان انگلیسی را به‌طور مستقل چاپ کنم. ایشان اجازه انتشار آن را دادند. من این مقاله را از کتاب جدا کردم و در قالب یک کتاب تقریباً ۵۰ صفحه‌ای در سال ۱۳۴۹ یا ۱۳۵۰ و با آدرس قم چاپ کردم.

نامه‌ها از کشورهای دیگر برایم سرازیر شد. در این نامه‌ها آمده بود کتاب‌های دیگری که دارید چیست و چگونه می‌توان آن‌ها را تهیه کرد. همچنین اعلام می‌کردند علاقه‌مند به تحقیق درباره تشیع و نگارش پایان‌نامه هستند. من با این حقیقت روبه‌رو شدم که جهان آماده مسائل شیعی است.

دیدگاه

ترجمه‌های مناسبی به مخاطب جهانی عرضه نکردیم

■ **نیازهای مخاطبان شما در سطح بین‌المللی چگونه در این سال‌ها تغییر کرده است؟**

برخی نیازها مرتبط با شیعیان جهان است. حداقل مطمئنیم ۷۰ درصد شیعیان جهان به ایران و قم چشم دوخته‌اند و در پی آن هستند نیازهای خود را از اینجا تأمین کنند. نیاز شیعیان جهان تا ۸۰ درصد نیاز شیعیان ایران است. یعنی اگر مفاتیح‌الجنان در ایران در صدها هزار نسخه چاپ می‌شود، این کتاب باید به زبان‌های مختلف ترجمه شود و در اختیار شیعیان قرار گیرد؛ بدون اینکه متن آن را ذره‌ای کم و زیاد کنیم. نباید بگوییم اینجایش فلان است و آنجایش به فلانی برمی‌خورد، زیرا مخاطب این آثار شیعیان هستند. ما در انتشار این آثار نباید انتظار استبصار داشته باشیم و امثال آن.

اما درباره غیرشیعه، باید تألیفات دیگری ترجمه شود. در این زمینه کتاب‌های آقای تیجانی که مستبصر شده را به زبان‌های مختلف ترجمه کردیم و به جاهای مختلف فرستادیم. اما من ته دلم به این صورت راضی نیستم زیرا اگر چیزهای دیگری را تألیف می‌کردیم و برای استبصار می‌فرستادیم، مفیدتر بود؛ بنابراین تا امروز چهار کتاب علیه کتاب‌های تیجانی به‌خصوص به زبان عربی نوشته شده است.

درباره غیرمسلمانان، رویه ما این است که قرآن و زندگی معصومین(ع) را به آن‌ها ارائه می‌دهیم. چند سال است به دنبال این هستم کتابی را برای غیرمسلمانان جهان چاپ کنم که نشان دهد دین نیاز بشر است یا نه؟ ابتدا نیاز به دین را ثابت کند، سپس ادیان را بررسی کرده و تشخیص دهد اسلام دین برتر است و در انتها شیعه را توضیح دهد. اما در عمل این فرایند در آثار ما رعایت نمی‌شود. اما به علت نبود آثار، ما آثاری را برای این عده با ترجمه‌های نامناسب عرضه کردیم.

رسل الله سبحانه تراجمة الحق و السفراء بین الخالق و الخلق

فرستادگان خداوند سبحان، مترجمان حق و سفیران میان آفریدگار و آفریدگان هستند.

1 رپرتاژ آگهی
2 آگهی های تبلیغاتی
3 توزیع خاص مشهد و شهرستان‌ها
4 تولید محتوا و آفیش مراسمات
5 تبلیغات محیطی
6 دیجیتال مارکتینگ
7 نشست های خبری و مراسم رونمایی
قدس
با ما تماس بگیرید
۳۷۰۸۸